

4. Бузескул В. Краткий очерк истории Харьковского университета в царствование Императора Александра III (1881–1884) / В. Бузескул. – Харьков : Унив. тип., 1900. – 45 с.

5. Дроб'язко П. Українська національна школа : витоки і сучасність / П. Дроб'язко. – Київ : Либідь, 1997. – 268 с.

6. Любар О. Історія української школи і педагогіки :

[навч. посіб.] / О. Любар, М. Стельмахович, Д. Федоренко. – Київ : Знання, 2003. – 450 с.

7. Общій Устав Императорских Российских университетов 1884 г. – Санкт-Петербург, 1884. – 64 с.

8. Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко. – Львів : Афіша, 2001. – 664 с.

9. Ягупов В. Педагогіка : [навч. посіб.] / В. Ягупов. – Київ : Либідь, 2002. – 506 с.

УДК 37.019.4

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ Г. ВАЩЕНКА

Петренко Л.М., к. пед. н.,

доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Досліджено значення впливу соціального оточення на формування світоглядних позицій педагога. Підкреслено чималий вплив кращих викладачів Полтавської духовної семінарії на розвиток національного руху на Полтавщині наприкінці XIX ст. Виокремлено вплив культурно-мистецького середовища на формування світогляду Г. Ващенко. Проаналізовано фактори, що сприяли формуванню життєвих пріоритетів у педагога. Вказано, що студентське оточення було важливим чинником формування науково-педагогічного світогляду Г. Ващенко.

Ключові слова: Г. Ващенко, чинники, духовно-моральна спадщина, світогляд, життєві цінності, національний рух.

Исследовано значение влияния социального окружения на формирование мировоззренческой позиции педагога. Подчеркнуто огромное влияние лучших преподавателей Полтавской духовной семинарии на развитие национального движения на Полтавщине в конце XIX в. Выделено влияние культурно-художественной среды на формирование мировоззрения Г. Ващенко. Проанализированы факторы, способствовавшие формированию жизненных приоритетов у педагога. Указано, что студенческое окружение было важным фактором формирования научно-педагогического мировоззрения Г. Ващенко.

Ключевые слова: Г. Ващенко, факторы, духовно-нравственное наследие, мировоззрение, жизненные ценности, национальное движение.

Petrenko L.M. THE INFLUENCE OF SOCIAL-ECONOMIC FACTORS ON FORMATION OF G. VASCHENKO'S OUTLOOK

The meaning of social environment influence on formation of pedagog's outlook is researched. It is underlined that the best teachers of Poltava spiritual seminary had an influence on the development of national movement in Poltava region at the end of XIX century. The influence of cultural and art environment on formation of G. Vaschenko's outlook is showed. The factors which played the role in formation of life priorities of outstanding pedagogue are analyzed. And it is noted that students were the main factor of scientific-pedagogical outlook formation of G. Vaschenko.

Key words: G. Vaschenko, factors, spiritual-moral heritage, outlook, life values, national movement.

Постановка проблеми. На початку третього тисячоліття вітчизняний освітній простір потребує проведення реформ, які б відкрили шлях до економічного зростання країни через формування суспільства високої культури і рівних можливостей. Вирішення означеної проблеми потребує виховання людини нового типу, здатної постійно навчатися, критично мислити, ставити мету і досягати її.

У зв'язку з цим особливого значення набуває потреба вивчення діяльності тих пе-

дагогів, які у XX ст. зробили вагомий внесок у розвиток української педагогічної думки. Ми звертаємося до постаті видатного педагога-науковця Г. Ващенко, відстежимо вплив соціально-економічних чинників на формування його світоглядних переконань та життєвих цінностей.

Звернення до історичного досвіду видатних педагогів минулого допомагає знайти найбільш ефективні методи формування людини майбутнього, здатної розв'язувати такі складні завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку світоглядних переконань та життєвих цінностей, впливу на їх формування соціально-економічних чинників висвітлювали у своїх наукових працях А. Алексюк, А. Бойко, Г. Васянович, О. Вишневський, Т. Гентош, М. Окса, А. Погрібний та інші. Приділяли увагу цим питанням українсько та зарубіжні вчені: О. Коваль, Ю. Руденко, Т. Усатенко, Г. Хілліг, В. Яковенко.

Постановка завдання. З огляду на вищезазначене, можна сформулювати завдання роботи, яке полягає у розкритті впливу соціально-економічних чинників на формування світоглядної позиції Г. Ващенка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Життя Г. Ващенка сповнене невгамовного пошуку особистого шляху в житті, означене формуванням національно-патріотичних почуттів, виділяється своєю ерідністю, сміливістю, європейською глибиною думки.

Основи свідомої, національно зорієнтованої позиції педагога закладалися ще в дитинстві. Вагомими чинниками, які впливали на формування світоглядних переконань Г. Ващенка, були сім'я та родинне оточення, бо саме в цьому середовищі плекають світоглядні цінності, усвідомлюються життєві ідеали й принципи, формуються погляди на життєву мету, викристалізуються переконання. Родина слугує найпершим і найвпливовішим прикладом прищеплення любові до рідної мови, культури, національних традицій, звичаїв, які є підґрунтям духовності.

Проведений аналіз архівних документів, наукової літератури, автобіографічних та інших праць Г. Ващенка дає підстави стверджувати, що народився він 23 квітня 1878 р. в селі Богданівка Прилуцького повіту Полтавської губернії, походив із козацько-дворянського роду. У «Спогадах» Г. Ващенко твердить, що, перебуваючи в Біликах у 1922 р., сім'я переживала матеріальну скруту, оскільки його родина поповнилась чотирма племінниками дружини та племінницею його сестри: «Ще в серпні він їздив до Ромен до своєї сестри і пропонував їй донці Оксані їхати з ним до Білик і вступити до педкурсів» [3, с. 171]. Отже, він був не єдиною дитиною в сім'ї, зберіг дружні, родинні почуття до сестри, відвідував її, допомагав порадами, практичними справами (взяв її доньку на навчання).

До початку ХХ ст. в Україні переважало сільське населення. У сільській місцевості процес русифікації відбувався значно повільніше. Життя в єдності з природою, в пошані до народних звичаїв, традицій, у поєднанні з повсякденною селянською працею,

глибоке знання основ народної педагогіки, яка відстоювала гуманні способи спілкування з дітьми, сприяли формуванню особливого типу сільської культури, пов'язаної з високою духовністю і моральністю. Очевидно, в родині Ващенків знали і шанували багату народну творчість, звичаї козацьких предків, знали і любили українську мову, українську пісню. Атмосфера сільського життя, поваги до кожної людини, співчуття, доброти, відчуття потреби роботи корисні справи для суспільства заклали підмурівки наполегливого, цілеспрямованого характеру майбутнього педагога. В автобіографії вчений наголошував на значному впливові батьків на своє формування: мати хотіла, щоб син здобув духовну освіту і став священником, а батько прищепив йому «любов до рідної землі, почуття наполегливості й сумлінності в роботі».

Пізніше в уяві Г. Ващенка вимальовувалась чудова картина майбутнього, де діти навчаються в українських школах, де панує творчий дух, озброєні знаннями і любов'ю до Батьківщини, вони стають активними, свідомими громадянами країни. Замість убогих, критих соломною хатинок селяни будують просторі будинки, замість доріг із пилюкою і грязюкою села вкриваються мережею асфальтових доріг, на широких полях люди веселі, щасливі, працюють на машинах. У постатях людей з'являється впевненість, гідність, скрізь панують лад, справедливість, єдність, свідомість виконання своїх обов'язків перед батьківщиною [3, с. 74].

Очевидно, дитячі роки залишили в душі Г. Ващенка незгладимі враження. Тільки різностороннє знання сільського життя, його культурно-освітніх традицій, звичаїв, любов до людей праці, вболівання за їх долю змогло вселити в душу Г. Ващенка впевненість, що народ зможе змінити свою долю і має право на щасливе життя. Дитячі роки Г. Ващенка припадають на той час, коли царський уряд проводив насильницьку русифікацію: за два роки до його народження, у 1876 р. царським урядом видано Емський указ, яким заборонялось навчання в школах українською мовою, друкування книг рідною українською мовою. Пізніше, відвідуючи одну із сільських шкіл під Полтавою, він зазначає в «Спогадах»: «Ще не давно в цій самій школі лунала чужа мова і нудно тяглися години навчання, що лише пригнічували душі дітей. А тепер все ожило, над усім витає творчий дух<...> Співи й декламації, піднесений настрій дітей, уважні обличчя селян, що прийшли на шкільне свято<...>» [3, с. 74].

Спираючись на метод історичної реконструкції, в цих спогадах знаходимо відгомін

власного дитинства, коли на уроках лунала «чужа мова» і вони були нудними і нецікавими. Спілкуючись із селянами, він мимоволі порівнював їх із типовими міськими службовцями і відзначав, що селянин стоїть значно вище від міщанина, бо в селі міцно тримаються українські традиції в побуті й моралі [3, с. 108]. Саме ці рядки підтверджують, що родинне та соціальне оточення справили найсильніший вплив на етнічне самоусвідомлення Г. Ващенка в дитячі роки. Провівши логіко-історичний аналіз проблеми, ми робимо висновок, що дитячі роки заронили в душу Г. Ващенка глибоку любов до української культури, національно-культурних традицій, звичаїв. «Цей дух традиційної шляхетності, поєднаної з простотою у ставленні до людей», супроводжував його все життя [3, с. 108].

Проведене дослідження дає підстави вважати, що Г. Ващенко був глибоко обізнаним із життям інтелігенції, простого народу в селі, бачив проблеми, вболівав за їх вирішення. Дитячі роки, проведені в родинному оточенні, проживання в селі серед простих людей прищепили Г. Ващенкові любов, повагу до знедоленого народу, заклали основи наполегливого, вольового характеру. Отже, основи виховання особистості, які базувались на засадах народної моралі, гуманізму, демократизму з ідеалами добра, справедливості, честі, гідності, працьовитості були органічно сприйняті Г. Ващенком із родинного, навколишнього оточення і стали важливим чинником формування його науково-педагогічного світогляду. Витоки його палкої любові до України тісно пов'язані з усвідомленням ним повноти і всебічності надбань української культури і бажанням служити Україні і Богові, закладені в дитячі роки і допомагали йому витримати всі життєві випробування.

Світогляд Г. Ващенка продовжував формуватися в період трагічних для українського народу подій кінця XIX – початку XX ст., коли, з одного боку, тривав процес русифікації українського народу, а з другого – розгортався потужний національно-визвольний рух. І це наклало свій відбиток на подальший розвиток його особистості. Педагогічна наука дотримується погляду, що особистість формується в умовах конкретного суспільно-історичного буття людини. За бажанням матері дати духовну освіту синові, маленького Григорія у 1888 р., у десять років віддають на навчання до Роменського духовного училища, яке він закінчив у 1892 р. У цьому році він продовжив навчання у Полтавській духовній семінарії, яку успішно закінчив у 1898 р. [3, с. 296]. Підґрунтя, закладене в душі

Г. Ващенка в сімейному оточенні, проживання в селі серед сільської атмосфери доброти, поваги один до одного, культурно-національних традицій, роки навчання у Роменському духовному училищі сформували в юнака любов до рідної мови, культури і одержали подальший розвиток під час навчання у Полтавській духовній семінарії (1892–1898). Стосовно навчання Г. Ващенка в Полтавській духовній семінарії в «Автобіографії» він писав: «Учився і поводив себе в семінарії дуже добре. Але на останньому курсі я учинив великий скандал інспекторові семінарії архимандритові Агапітові, який згодом був Катеринославським архиєпископом. Річ у тому, що він приймав доноси. Це потім відбилося на моїй подальшій долі. Коли після закінчення семінарії я хотів у 1889 р. вступити до Київської духовної академії, мене не допустили до курсового іспиту як бунтівника. Так мене схарактеризував Агапіт, що сам був вихованцем Київської академії і, як писав мені, не хотів допустити мене до вступу в його альма-матер» [2, с. 12]. Це свідчить про принципову позицію семінариса, наполегливість, високу моральну вимогливість до себе і оточуючих, хоч це і зашкодило йому здобути освіту. Серед семінарисів панували тоді українські національні настрої студентське оточення сприяло формуванню світоглядних пріоритетів. Він згадує: «Одночасно зі мною (щоправда, в різних класах) учились <...> Симон Петлюра, поет і письменник Капельгородський Пилип, відомий літературознавець і етнограф Щепотьев Володимир, видатний знавець грецької філософії Чаленко Іван, оперний співак, баритон Каневський та майбутній педагог Білоус» [3, с. 298–299]. Всі вони були палкими прихильниками української національної ідеї, стали видатними українськими діячами. Високий дух українства семінариса тримали і після закінчення Полтавської богословської семінарії: «Семінариса, вступаючи до високих шкіл у таких містах, як Петербург, Москва, Варшава, діяли як свідомі українці-націоналісти: закладали українські студентські громади, дехто брав участь у підпільній роботі» [3, с. 298].

Через рік після закінчення Полтавської семінарії Г. Ващенко вступив у 1899 р. до Московської духовної академії, успішно здавши екзамени з теологічних і спеціальних дисциплін (теорія словесності, історія іноземної літератури, російська і церковнослов'янська мова), а в 1903 р. успішно захистив наукову роботу і здобув ступінь кандидата богослов'я з наданням йому права на викладання в семінарії. Одержаний ним диплом про закінчення Москов-

ської духовної академії свідчить про те, що він мав ґрунтовні гуманітарні знання, оскільки оцінки «як по спеціальних, так і загально обов'язкових предметах були хороші і відмінні» [5].

Г. Ващенко залишив нам спогади про його навчання з 1899 по 1903 рр. у Московській богословській академії, де він опинився в російському середовищі, йому загрожувала денационалізація. Але завдяки досвіду, отриманому в роки навчання у Полтавській семінарії, він не тільки «втримався на національних позиціях», а ще і зміцнив їх. В академії утворилась українська громада, головою якої був обраний Андрій Левицький (брат архієпископа Парфенія, одного з перекладачів Євангелії на українську мову). Коли Г. Ващенко навчався на другому курсі у 1901 р. особливо урочисто громада відзначила Шевченківські свята. Були запрошені студенти-українці з Московського університету, прочитані доповіді, з однією з них виступив Г. Ващенко, потім звучали декламації, співали запрошені співаки – бас Петров, родом з Харкова, та баритон Каневський, який учився раніше у Полтавській семінарії. Свято відбувалося у приміщенні академії, що викликало у шовіністично налаштованих студентів-росіян незадоволення [3, с. 298]. Та це не зупинило українську громаду, на другий рік вони провели Шевченківське свято у найнятому приміщенні. Про це дізналася поліція, ректор у гострій формі провів з ним та його однокурсником Білоусом (товаришем ще по Полтавській семінарії) розмову.

Отже, аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що важливим чинником формування науково-педагогічного світогляду Г. Ващенка було студентське оточення, серед якого варто назвати А. Левицького, П. Капельгородського, П. Петлюру, В. Щепотьєва, які були виховані в українському дусі і стали відомими українськими діячами, педагогами, акторами.

Увібравши в себе національний дух у час навчання в Полтавській духовній семінарії, зміцнивши свої погляди в роки перебування в Московській академії, Г. Ващенко знаходив підтримку серед колег і в роки спільної праці в Полтавському університеті (1918 р.) і в Полтавському ІНО (1923 р.), де він зустрів О. Бузинного, О. Булдовського, О. Ліщину-Мартиненка, В. Щепотьєва та інших. Їх об'єднував спільний погляд на мету і завдання вищої школи.

У своїх «Спогадах» він пригадує, як В. Щепотьєв, після зустрічі в ІНО, відразу запросив вечором зайти до нього додому. Прийшовши, Г. Ващенко зрозумів, що тут проходить нарада. До присутніх звернувся

В. Щепотьєв: «У нас іде боротьба за високу українську школу. Університет, як нам відомо, перетворено на Інститут Народної Освіти. Це не тільки зміна назви, а й зміна самої природи школи. Це далеко гірше навіть, ніж Інститут профосвіти. Завдання ІНО – не стільки дбати про освіту, скільки про соціальне, себто комуністичне виховання мас. У такому дусі працює наш теперішній ректор Ходак. <...> Ми боремося проти цього. Ми хочемо, щоб наша школа, як би її не називали, по суті, залишилась університетом, себто високою українською школою» [3, с. 190–191]. Присутніх об'єднував спільний погляд на мету і завдання вищої школи, їхні зусилля не пропали марно, ректором інституту став М. Фарбер, який підтримував погляди національно спрямованих викладачів.

Таким чином, соціальне оточення, в якому працював Г. Ващенко в різних навчальних установах, також сприяло формуванню прогресивних поглядів Г. Ващенка. Отже, соціальне оточення було важливим чинником, яке впливало на формування світоглядних позицій, закладало основи самосвідомості, гідності, духовні цінності.

Русифікаторська політика царського уряду Росії будила серед української інтелігенції протестні настрої, підносила національну свідомість українців, формувала розуміння ненормальності такого становища, коли українські діти з найменшого віку змушені вчитись чужою мовою.

Вагомий вплив на формування світогляду Г. Ващенка мали і викладачі Полтавської духовної семінарії та Московської духовної академії, що було могутнім чинником формування національної свідомості студентів, серед яких був і Г. Ващенко. За його спогадами, у Полтавській духовній семінарії великий вплив на учнів щодо виховання в них національної свідомості, мав учитель співів і відомий диригент І. Ризенко, учитель С. Петлюри, професорів Щепотьєва й Чаленка, а також Г. Ващенка [4, с. 206]. Г. Ващенко з великою повагою, вдячністю, захопленням згадує доленосну зустріч у 1892 р., коли він вступив 14-річним юнаком до Полтавської духовної семінарії. Саме цей вчитель був для нього уособленням розвитку національного руху на Полтавщині наприкінці XIX – на початку XX ст. Г. Ващенко зазначає, що інші викладачі були формалістами, не цікавились життям семінаристів, розмовляли російською мовою [3, с. 296]. На відміну від інших, І. Ризенко часто приходив до семінаристів «в позалекційні години, часто розмовляв з ними українською мовою» [3, с. 296]. А головне, на своїх лекціях перед Різдом і Великоднем читав учням твори українських письменників:

Т. Шевченка, М. Вовчка, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного. Майстерність, душевність, яка панувала під час цих читань, прищеплювала семінаристам любов до рідної мови і літератури на все життя. Г. Ващенко підкреслює, що «наймогутнішим знаряддям національного виховання в руках Ризенка були співи. Під його керівництвом семінарський хор став найкращим хором у Полтаві. З цим хором він часто співав українських пісень. Семінарія часто давала концерти, на які сходилося багато полтавського панства: губернатор, директори середніх шкіл, високі урядовці різних державних установ. Всіх їх вабили чудові співи семінарського хору, серед яких лунали українські народні пісні і твори Миколи Лисенка» [3, с. 296].

Краса співу семінарського хору змушувала високе начальство забувати про накази центральної влади та її русифікаторську політику. Крім того, зазначає Г. Ващенко, І. Ризенко знайомив молодь з українською літературою, яку він одержував з Росії, Галічини, давав лише тим, кому довіряв. Але вплив Ризенка на семінаристів «у розумінні національного виховання був дуже великий і причому не тимчасовий, а довготривалий» [3, с. 297]. Це був викладач високого рівня культури, ерудиції, національної свідомості, широкого світогляду, прищеплював любов до української мови, культури, пісні, літератури, звичаїв, традицій. І. Ризенко кілька разів був у Західній Європі, на початку ХХ ст. відвідав всесвітню виставку в Парижі, привіз багато коштовних речей, серед них прекрасні гравюри, які любив показувати і розповідати про них семінаристам [3, с. 300].

Саме завдяки таланту, глибокому знанню потреб розвитку української культури, освіти таких викладачів, як І. Ризенко, формувалась національна свідомість Г. Ващенка та інших студентів, вигранювалось поняття окремішності національної ментальності, усвідомлення української культури як специфічного культурно-духовного утворення, значимість основних складових національної ідеї.

Велике значення на формування світогляду Г. Ващенка, одержання знань мав і викладацький склад Московської богословської академії, де він навчався з 1899 по 1903 р. Серед них професор філософії Тихомиров, під керівництвом якого він писав кандидатську дисертацію «Учення Гартмана про світовий моральний лад» і здобув ступінь кандидата богослов'я [1, с. 138]. Маючи гострий, спостережливий розум, спілкуючись із студентами академії і Московського університету, він з'ясував, що в різних аудиторіях викладачі ведуть себе по-різному. Так, відомий професор В. Ключевський, викладаючи історію Росії в академії, у своїх

лекціях «часто критикував російських царів і імператорів. А Петра II і Єлизавету Петрівну він виставляв у такому карикатурному вигляді, що його лекції викликали у студентів сміх...» Але так Ключевський читає лише в академії, але не відважився так читати в університеті, бо боявся доносів» [3, с. 407]. На сторожі русифікаторської політики російського уряду стояв і ректор академії А. Стадницький. Так, в березні 1901 р. Г. Ващенко разом зі своїм земляком Білоусом після відзначення річниці з дня народження Т. Шевченка був викликаний до ректора: «Він нас дуже різко «відчитав» за те, що ми «оскандалили академію». Справа скінчилась тим, що я був позбавлений стипендії», – згадує Г. Ващенко [3, с. 406].

Г. Ващенко відзначає: «На велику пошану заслуговують українські письменники й артисти, що в умовах царського режиму і настирливої русифікації писали українською мовою і ставили в театрах українські п'єси. Особливо заслуговують на пошану люди типу Заньковецької, Кропивницького, Садовського, Затиркевич» [3, с. 407]. Їх переманювали до себе росіяни і вони мали б успіх на їхній сцені, але залишились вірними Україні. Г. Ващенко був особисто знайомий з актрисою Г. Затиркевич і навіть під її керівництвом під час літніх канікул брав участь у постановці опери «Чорноморець». Це відбулося 1900 р. під час його приїзду в с. Блотниця, де він жив і в цьому селі був маєток Г. Затиркевич. Відбулася вистава у великій залі будинку Затиркевич, де були побудовані сцена й інші лаштунки. Глядачами запрошені місцеві селяни й місцеве панство на чолі з графінею Граббе. Пісні з оперетти співали незабаром всі місцеві селяни. Закладена Г. Затиркевич справа продовжувалась і після її від'їзду. Спілкування Г. Ващенка з такими людьми, як Г. Затиркевич, укріплювало його національну свідомість, розвивало творчі сили особистості.

Висновки з проведеного дослідження. Проведений аналіз наукової літератури, спадщини Г. Ващенка дає підстави стверджувати, що серед чинників у формуванні науково-педагогічного світогляду майбутнього вченого кардинальне значення має вплив викладацького складу Полтавської духовної семінарії та Московської богословської академії, спілкування з місцевою інтелігенцією, акторами.

Отже, на основі логіко-історичного аналізу та застосування методу педагогічної реконструкції установлено, що на формування світоглядних позицій Г. Ващенка великий вплив мали такі чинники: 1) родинне виховання; 2) культурно-освітні національні традиції, звичаї; 3) студентське оточення;

4) викладацький корпус семінарії, академії; 5) соціальне оточення. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів педагогічної діяльності Г. Ващенка й потребує цілісного, системного розгляду та аналізу його педагогічної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко Г. Історія однієї школи : (спогади) / Г. Ващенко // [Твори] / Г. Ващенко. – К., 2006. – Т. 6 : Спогади. Статті. – С. 6–198.

2. Ващенко Г. Моя автобіографія / Г. Ващенко // Бойко А. Служба Богові й Батьківщині: (Г. Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок) : [наук.-метод. посіб.] / А. Бойко. – К. : ІЗМН, 2001. – С. 107–112.

3. Ващенко Г. Твори. / Г. Ващенко. – Т. 6 : Спогади. Статті. – К. : Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Г. Ващенка, 2006. – 443 с.

4. Ващенко Г. Український ренесанс ХХ століття : дві концепції українського ренесансу / Г. Ващенко // [Твори] / Г. Ващенко. – К., 2006. – Т. 6 : Спогади. Статті. – С. 199–277.

5. ЦДІА України. – Ф.707. – Оп. 299. – Спр. 6. – Арк. 167.

УДК 37(477.87)«XVIII/XIX»:27-725

НАВЧАЛЬНО-ФОРМАЦІЙНА ПІДГОТОВКА ЗАКАРПАТСЬКОГО ДУХОВЕНСТВА В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЄВРОПИ

Розлуцька Г.М., к. пед. н.,
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У статті висвітлено особливості підготовки закарпатського духовенства в європейських освітніх закладах XVIII – XIX ст. З'ясовано, яким чином суспільно-політичні передумови уможливили доступ українській молоді до навчання за рубежом. Розкрито організаційні аспекти навчання української молоді у вишах Риму, Відня, Будапешта, Ісбрука, Острогону, Праги, Львова, Тирнави та ін. Виявлено вплив європейських цінностей на формування світогляду українського духовенства у процесі здобуття освіти. Основою гармонізації суспільних стосунків окреслено толерантність.

Ключові слова: навчання, українське духовенство, поєднання цінностей, толерантність, Закарпаття.

В статье раскрыты особенности подготовки закарпатского духовенства в европейских учебных заведениях XVIII – XIX в. Выяснено, каким образом социально-политические условия сделали возможным обучение украинской молодежи за рубежом. Раскрыты организационные аспекты обучения украинской молодежи в вузах Рима, Вены, Будапешта, Инсбрука, Острогону, Праги, Львова, Тирнавы и др. Определено влияние европейских ценностей на формирование мировоззрения украинского духовенства в процессе получения образования. Основой гармонизации общественных отношений обозначено толерантность.

Ключевые слова: обучение, украинское духовенство, объединение ценностей, толерантность, Закарпатье.

Rozlutska G.M. EDUCATIONAL FORMATION OF TRANSCARPATHIAN CLERGY'S PREPARATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF EUROPE

The article reveals main peculiarities of Transcarpathian clergy's preparation in European educational institutions XVIII – XIX centuries. It is shown how the social and political preconditions enabled Ukrainian youth to study abroad. Organizational aspects of Ukrainian youth's studying in higher educational establishments of Rome, Vienna, Budapest, Innsbruck, Ostrog, Prague, Lviv, Tyrnava and others are revealed. The article highlights the influence of the European values on the formation of Ukrainian clergy's worldview in the process of education. The basis for harmonization of social relations outlined the tolerance.

Key words: education, Ukrainian clergy, combination of values, tolerance, Transcarpathia.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси початку III тисячоліття у гуманітарній сфері призвели до поширення ескалації нетерпимості, агресивності, екстремізму у відношеннях між соціальними, культурними, етнічними, мовними групами, конфесіями, націями. Більшість актів насильства

у всьому світі, втручання одних держав у справи інших, обмеження одних груп іншими на сьогодні виправдовують релігійним чинником. Через високий рівень політизації релігійних відносин першочерговим завданням залишається пошук ефективних шляхів гармонізації суспільства. Єдиним